

ΘΕΜΑ 3ο
(ΑΙΣΧΙΝΗΣ, ΚΑΤΑ ΚΤΗΣΙΦΩΝΤΟΣ 6 – 7)

Εὐ γὰρ ἴστε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι τρεῖς εἰσὶ πολιτεῖαι παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, τυραννὶς καὶ ὀλιγαρχία καὶ δημοκρατία, διοικοῦνται δ' αἱ μὲν τυραννίδες καὶ ὀλιγαρχίαι τοῖς τρόποις τῶν ἐφεστηκότων, αἱ δὲ πόλεις αἱ δημοκρατούμεναι τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις. Μηδεὶς οὖν ὑμῶν τοῦτ' ἀγνοεῖτω, ἀλλὰ σαφῶς ἕκαστος ἐπιστάσθω ὅτι

5 ὅταν εἰσὶ εἰς δικαστήριον γραφὴν παρανόμων δικάσων, ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ μέλλει τὴν ψήφον φέρειν περὶ τῆς ἑαυτοῦ παρρησίας. Διόπερ καὶ ὁ νομοθέτης τοῦτο πρῶτον ἔταξεν ἐν τῷ τῶν δικαστῶν ὄρκῳ, «ψηφιοῦμαι κατὰ τοὺς νόμους,» ἐκεῖνό γε εὖ εἰδὼς ὅτι ὅταν διατηρηθῶσιν οἱ νόμοι τῇ πόλει, σώζεται καὶ ἡ δημοκρατία. Ἄχρη διαμνημονεύοντας ὑμᾶς μισεῖν τοὺς τὰ παράνομα γράφοντας, καὶ μηδὲν ἠγεῖσθαι μικρὸν εἶναι τῶν τοιούτων

10 ἀδικημάτων, ἀλλ' ἕκαστον ὑπερμέγεθες, καὶ τοῦθ' ὑμῶν τὸ δίκαιον μηδένα ἔαν ἀνθρώπων ἐξαιρεῖσθαι, μήτε τὰς τῶν στρατηγῶν συνηγορίας, οἱ ἐπὶ πολλὸν ἤδη χρόνον συνεργοῦντές τισι τῶν ῥητόρων λυμαίνονται τὴν πολιτείαν, μήτε τὰς τῶν ξένων δεήσεις, οὓς ἀναβιβαζόμενοί τινες ἐκφεύγουσιν ἐκ τῶν δικαστηρίων, παράνομον πολιτείαν πολι-

15 πολέμῳ, οὕτω καὶ νῦν αἰσχύνθητε ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν ἣν τέταχθε ὑπὸ τῶν νόμων φύλακες τῆς δημοκρατίας τήνδε τὴν ἡμέραν.

ΣΧΟΛΙΑ

1. «**τρεῖς εἰσὶ πολιτεῖαι**»: *ὑπάρχουν τρία πολιτεύματα*.
3. «**τοῖς τρόποις τῶν ἐφεστηκότων**»: *ἡ μετὴν μέθοδο ἐκείνων που βρίσκονται στὴν ἐξουσία*, ἡ γενικὴ εἶναι κτητικὴ.
4. «**ὅτι ὅταν εἰσὶ... μέλλει**»: ὅταν μία περίοδος λόγου ξεκινᾶ με δυο συνδέσμους, τότε ἀπὸ τα δυο ῥήματα που ἀκολουθοῦν τὸ πρῶτο ρ. συντάσσεται με τὸν δεῦτερο σύνδεσμο, ἐνῶ τὸ δεῦτερο ρ. συντάσσεται με τὸν πρῶτο σύνδεσμο, δηλ. ἔχουμε τὸ σχῆμα 'σ¹,σ²,ρ²,ρ¹'. «**ὅτι...μέλλει...παρρησίας**»: εἰδικὴ πρόταση ἀντικ. στο ἀμέσως προηγούμενο ρ.
5. «**ὅταν εἰσὶ...δικάσων**»: χρονικὴ πρόταση με ὑπόθεση 'ἂν + ὑποτακτικὴ'. Ἡ ὑπόθεση ἔχει ὡς ἀπόδοση ολόκληρη τὴν εἰδικὴ πρόταση, καὶ δηλώνει τὴν ἀόριστη ἐπανάληψη στο παρόν – μέλλον. Ἡ μτχ. 'δικάσων' ὄντας μέλλοντα χρόνου, ἀλλὰ καὶ ἐξηρημένῃ ἀπὸ ρ. κινήσεως, εἶναι ἐπιρρ. τελικὴ. «**γραφὴν παρανόμων**»: *ἡ μὴνυση που ἀφορᾶ παράνομη εἰσήγηση νόμου*, ὅπου ἡ αἰτιατικὴ εἶναι ἀντικείμενο στὴν μτχ. 'δικάσων', καὶ ἡ γενικὴ τῆς αἰτίας. «**τὴν ψήφον φέρειν**»: *ὅτι πρόκειται νὰ δώσει τὴν ψήφου του (=νὰ ψηφίσει)*, ἡ αἰτιατικὴ ἀντικ. στο ἀπαρέμφατο, καὶ τὸ ἀπαρέμφ. ἀντικείμενο στο ρ. 'μέλλει = *αὐτὸς πρόκειται νὰ...*'.
6. «**τοῦτο πρῶτον ἔταξεν**»: *αὐτὸ τὸ πράγμα ὅρισε ὥστε νὰ εἶναι πρῶτό*.
7. «**ἐν τῷ τῶν δικαστῶν ὄρκῳ**»: *στὸν ὄρκο που δίνουν οἱ δικαστές*, ἡ γενικὴ εἶναι ὑποκειμενικὴ. «**εὖ εἰδὼς**»: αἰτιολογικὴ μτχ. «**ὅτι ὅταν διατηρηθῶσιν...σώζεται καὶ ἡ δημοκρατία**»: ἴδια περίπτωση με τὴν πιο πᾶ-

νω. Η χρονική πρόταση περιέχει υπόθεση που ως απόδοση έχει την ειδική, και ο υποθετικός λόγος εκφράζει την αόριστη επανάληψη στο παρόν – μέλλον.

8. «Ἄ χρή»: όταν μία πρόταση ξεκινά με αναφορική αντωνυμία μετά από τελεία, άνω τελεία ή ερωτηματικό, τότε υπάρχουν τα εξής δυο ενδεχόμενα: i) η πρόταση αυτή να είναι αναφορική μόνο αν μέχρι το τέλος της περιόδου αυτής υπάρχει μια άλλη πρόταση που να είναι κύρια, ii) η πρόταση αυτή να είναι κύρια αντί για αναφορική, αν μέχρι το τέλος της περιόδου αυτής δεν υπάρχει άλλη πρόταση που να είναι κύρια. Σ' αυτήν την περίπτωση το αναφορικό μεταφράζεται στα ν.ε. ως δεικτική αντωνυμία. Αυτό ακριβώς συμβαίνει και εδώ, διότι μέχρι το τέλος της περιόδου που είναι στην λέξη 'πολιτευόμενοι', δεν υπάρχει άλλη πρόταση που να είναι κύρια. Η 'δεικτική' πλέον αντωνυμία "Α' είναι αντικείμενο στην μτχ. που ακολουθεί. **«διαμνημονεύοντας»:** συνημμ. τροπική μτχ. 'πρέπει με το να έχετε εσείς αυτά εδώ υπ' όψη σας...'.
9. «μισεῖν.. ἠγεῖσθαι»: υποκ. στο 'χρή'. **«τοὺς τὰ παράνομα γράφοντας»:** η έναρθρη μτχ. είναι αντικ. στο 'μισεῖν', και το ενδιάμεσο έναρθρο επίθετο κάνει δυο δουλειές, i) είναι αντικείμενο στην έναρθρη μτχ., ii) είναι σε θέση επιθετικού προσδιορισμού, διότι βρίσκεται ανάμεσα σε άρθρο και όνομα: '...να μισείτε εκείνους που εισηγούνται τους παράνομους νόμους'. **«μηδὲν...τῶν τοιούτων ἀδικημάτων»:** 'κανένα από αυτά τα αδικήματα', η αντωνυμία υποκ. στο 'εἶναι', και η γενική διαιρετική. **«μικρὸν εἶναι»:** το επίθετο κατηγορούμενο, και το απαρέμφ. είναι αντικ. στο 'ἠγεῖσθαι'.

10. «ἄλλ' ἕκαστον ὑπερμέγεθες»: 'ἄλλ' <ἠγεῖσθαι> ἕκαστον <εἶναι> ὑπερμέγεθες': 'αλλά αντιθέτως να θεωρείτε ότι κάθε ένα είναι πολύ σημαυτικό'. **«καὶ τοῦθ' ὑμῶν τὸ δίκαιον μηδένα <ἐάν> ἀνθρώπων ἐξαιρεῖσθαι»:** η συντακτική σειρά των λέξεων για λόγους έμφασης έχει διαταραχθεί. Η φυσιολογική σειρά είναι η εξής: 'καὶ <χρή> μηδένα ἀνθρώπων <ύμᾱς> ἐάν <αὐτόν> ἐξαιρεῖσθαι ὑμῶν τοῦτο τὸ δίκαιον = και δεν πρέπει κανένα άνθρωπο εσείς να αφήσετε αυτός να αφαιρεί από εσάς τούτο το δικαίωμα'. Η σύνταξη των λέξεων: '<χρή>': το ενν. ρ. από πιο πάνω. 'μηδένα': αντικείμενο στο 'ἐάν' και επίσης υποκείμενο στο 'ἐξαιρεῖσθαι'. 'ἀνθρώπων': γενική διαιρετική στο 'μηδένα'. '<ύμᾱς>': ενν. υποκ. στο 'ἐάν'. 'ἐάν': υποκ. στο ενν. 'χρή'. '<αὐτόν>': κατηγορ. προσδ. στο 'μηδένα'. 'ἐξαιρεῖσθαι': αντικ. στο 'ἐάν'. 'ὑμῶν τοῦτο τὸ δίκαιον': δυο αντικείμενα στο 'ἐξαιρεῖσθαι', διότι το ρ. συντάσσεται με γενική προσώπου και αιτιατική του πράγματος, 'ἐξαιροῦμαι τινὸς τί = αφαιρώ από κάποιον κάτι'.

11. «μήτε τὰς... συνηγορίας...μήτε τὰς...δεήσεις»: ο 'μήτε...μήτε' εισάγει δυο επεξηγήσεις του Αισχίνη πάνω στην προηγούμενη τοποθέτησή του: 'δηλ. δεν πρέπει να αφήσετε τις παρεμβάσεις των στρατηγών', η γενική είναι υποκειμενική.
12. «συνεργοῦντές...λυμαίνονται»: 'με το να συνεννοούνται με ορισμένους ρήτορες εκμεταλλεύονται την πόλη μας'. **«μήτε τὰς...δεήσεις»:** η δεύτερη επεξήγηση.
13. «οὗς ἀναβιβαζόμενοί τινες ἐκφεύγουσιν»: 'τους οποίους με το να τους φέρνουν κάποιοι εδώ στα δικαστήρια, οι ίδιοι γλιτώνουν τις τιμωρίες'. **«παράνομον πολιτεῖαν πολιτευόμενοι»:** 'διότι καλλιεργούν ένα είδος πολιτικής το οποίο είναι εκτός νόμου', η μτχ. είναι αιτιολογική, το ουσιαστικό είναι αντικείμενο και το επίθετο είναι επιθ. προσδ.
14. «ὥσπερ ἂν ὑμῶν ἕκαστος αἰσχυνθείη»: αναφορική πρόταση παραβολική με δυναμική ευκτική που δείχνει το δυνατόν σε παρόν – μέλλον. Το ρ. 'αἰσχύνομαι' σημαίνει 'ντρέπομαι να κάνω κάτι', ενώ το 'αἰδοῦμαι' σημαίνει 'ντρέπομαι αφού έχω κάνει κάτι'. Η διαφορά είναι αισθητή μεταξύ τους. **«τὴν τάξιν λιπεῖν»:** 'να εγκαταλείψει την θέση του'. **«ἦν ἂν ταχθῆ»:** αναφορική επιθετική πρόταση με υπόθεση.
15. «ἦν τέταχθε ὑπὸ τῶν νόμων φύλακες τῆς δημοκρατίας»: 'ἦν τέταχθε ὑπὸ τῶν νόμων <φυλάττειν> φύλακες': 'την οποία θέση έχετε ορισθεί από τον νόμο να φυλάσσετε ως φύλακες της δημοκρατίας'. **«τῆνδε τὴν ἡμέραν»:** 'αυτήν εδώ την ημέρα = σήμερα', αιτιατική του χρόνου.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Μάθετε καλά, Αθηναίοι δικαστές, ότι τρία είναι τα πολιτεύματα σε όλους τους ανθρώπους, η τυραννία, η ολιγαρχία και η δημοκρατία, και τα τυραννικά πολιτεύματα όπως και τα ολιγαρχικά, διοικούνται σύμφωνα με τις μεθόδους εκείνων οι οποίοι βρίσκονται στην εξουσία, ενώ οι πόλεις που έχουν δημοκρατικά καθεστώτα διοικούνται σύμφωνα με τους υπάρχοντες νόμους. Κανείς λοιπόν από εσάς να μην το αγνοεί αυτό, αλλά με κάθε ακρίβεια ο καθένας να γνωρίζει ότι όταν μπαίνει μέσα στο δικαστήριο για να εκδικάσει μια υπόθεση σχετικά με την ψήφιση ενός νόμου που είναι παράνομος, ότι δηλ. εκείνη την ημέρα πρόκειται να δώσει ψήφο όσον αφορά το δικαίωμά του να μιλά ελεύθερα. Γι' αυτόν τον λόγο και ο νομοθέτης αυτό εδώ το έβαλε πρώτο στον όρκο που δίνουν οι δικαστές: «θα ψηφίσω σύμφωνα με τους νόμους», διότι γνώριζε καλά αυτό εδώ, ότι δηλ. όταν διατηρούνται οι νόμοι σε μία πόλη, τότε σώζεται και η δημοκρατία. Αυτά λοιπόν τα πράγματα πρέπει με το να τα έχετε στο νου σας συνεχώς, να μισείτε εκείνους που εισηγούνται νόμους παράνομους, και να μη θεωρείτε κανένα από αυτά τα παραπτώματα ως ασήμαντο, αλλά ότι το καθένα είναι σημαντικό, και να μην αφήσετε κανένα άνθρωπο να σας αφαιρέσει αυτό το δικαίωμα, δηλ. να μην αφήσετε ούτε τις παρεμβάσεις των στρατηγών, οι οποίοι για μεγάλο χρονικό διάστημα με το συνεννοούνται με κάποιους ρήτορες καταστρέφουν την πόλη μας, και ούτε τις παρακλήσεις των ξένων, τους οποίους κάποιιοι με το να τους φέρνουν εδώ στα δικαστήρια οι ίδιοι γλιτώνουν από τις δικαστικές κρίσεις, διότι ασκούν μια πολιτική που είναι παράνομη. Αλλά όπως ακριβώς είναι δυνατόν ο καθένας από εσάς να ντραπεί να αφήσει την θέση, όποια τυχόν του οριστεί στον πόλεμο, έτσι ακριβώς και τώρα να ντραπείτε να εγκαταλείψετε την θέση την οποίαν έχετε οριστεί από τους νόμους να φυλάτε ως φύλακες της δημοκρατίας σήμερα.